
נחמיה וינבר

אנתולוגיה

של

מוסיקה חסידיית

ערך וכתב מבואות והסברים

אליהו שליפר

ירושלים תשמ"ו

מרכז לחקר המוסיקה היהודית
האוניברסיטה העברית בירושלים

מבוא יג

- א. וינבר והאנתולוגיה יג
 ב. מדורי האנתולוגיה טז
 ג. הערות על רישום היצירות ועריכתן יז

חלק א

שירי קודש 98-29

I תפילות ערב שבת בפי חסידי קרלין 89-34

א. מנחה לערב שבת 62-42

- 1 הדו לה' כי טוב 42
 2 ידיד נפש 44
 3 אשרי יושבי ביתך 46
 4 חצי קדיש 47
 5 תפילת שמונה-עשרה (חזרת הש"ץ) 48
 6 קדיש שלם 60

ב. קבלת שבת וערבית של שבת 89-63

- 7 לכו נרננה 63
 8 מזמור לדוד תהלים כט 65
 9 לכה דודי 67
 10 מזמור שיר ליום השבת 69
 11 קדיש יתום - כגונא - ברכו 70
 12 שמע וברכותיה 77
 13 חצי קדיש 80
 14 ויכלו 81
 15 ברכה אחת מעין שבע 82
 16 אלהינו ואלהי אבותינו 84
 17 קדיש שלם 85
 18 אך טוב וחסד 87
 19 חצי קדיש 87
 20 ברכו 88

II "נוסחאות" מוסף לראש השנה 98-90

- 21 כבקרת רועה עדרו 92
 22 אדם יסודו מעפר 93
 23 היום הרת עולם מיוחס לר' דוד'ל בידרמן 95

חלק ב

זמירות וניגונים 265-99

I זמירות לשבת 146-101

א. זמירות ליל שבת 124-101

- 24 שלום עליכם 105
 25 שלום עליכם מיוחס לר' יעקב מנובומינסק 106
 26 שלום עליכם 107
 27 אשת חיל 108
 28 אזמר בשבחין 109
 29 מה ידירות מנוחתך מיוחס לר' יעקב טלכנר 112
 30 מעין עולם הבא מיוחס לר' נחמן מברצלב 116

	31	יה רבון עלם 117
	32	צור משלו אכלנו מיוחס לר' אלימלך מליז'נסק 120
	33	צור משלו אכלנו מיוחס לר' אברהם מקאליסק 122
ב.	130-124	זמירות ליום שבת
	34	אסדר לסעודתא 124
	35	לאל אשר שבת מיוחס לר' יעקב יצחק "החווה מלובלין" 128
	36	שיר המעלות בשוב ה' 129
ג.	146-131	זמירות לסעודה שלישית
	37	הללויה, אודה ה' בכל לבב 131
	38	יצוה צור חסדו מיוחס לר' דב בר "המגיד ממזריץ" 133
	39	בני היכלא 136
	40	מזמור לדוד תהלים כג 138
	41	יה אכסף נעם שבת מיוחס לר' ישראל פרלוב מסטולין 140
	42	אנא בכח מיוחס לר' לוי יצחק מברדיצ'ב 145
II	163-147	קטעי תפילה ששרים בין כסה לעשור
	43	ותראה לפניך מיוחס לניסיה בעלזער 151
	44	אמת כי אתה הוא דין מיוחס לניסיה בעלזער 152
	45	וכל מאמינים 153
	46	קדשנו במצותיך 155
	47	אזכרה אלהים ואהמיה ("ניגון אזכרה הגדול") מיוחס לר' ישראל טאוב ממודז'ין 156
III	190-164	שירים לחג הפסח
	48	עבדים היינו 166
	49	אמץ גבורותיך 167
	50	אדיר במלוכה חסידי ורקה 169
	51	אדיר הוא 171
	52	אדיר אלהינו 174
	53	אנא ה' הושיעה נא 175
	54	אתה בחרתנו חסידי קוידנוב 176
	55	ממצרים גאלתנו 178
	56	מי שאהב את האבות 179
	57	אדיר הוא ולא ינום 188
IV	265-191	ניגונים להזדמנויות שונות
א.	204-195	ניגונים עם מלים בעברית
	58	הראנו ה' חסדך 197
	59	הצילני נא חסידי חב"ד 198
	60	אלהי עד שלא נוצרתי 199
	61	שובי, שובי השולמית 202
	62	וראו בניו גבורתו 203
ב.	219-205	ניגונים עם מלים בידיש
	63	לאמיר אנהייבן דערציילן מיוחס לר' יצחק מברדיצ'ב 208
	64	וואלד, וואלד ווי גרויס ביסט דו מיוחס לר' לוי יצחק אייזיק מקליב 210
	65	אני מאמין 214
	66	איך בעפעהל מיין זעעל 216
	67	אויף דער אינזל דא 218
ג.	242-220	ניגונים ללא מלים
	68	ניגון מיוחס לר' יעקב טלכנר 227
	69	ניגון 228
	70	ניגון 229
	71	ניגון 230
	72	ניגון חסידי חב"ד 231
	73	ניגון חסידי קוידנוב 232

74	ניגון 234
75	ניגון מיוחס ל"מגיד מקוויניץ" 235
76	ניגון 236
77	ניגון ריקוד חסידי חב"ד 238
78	ניגון חסידי חב"ד או צ'רנוביל 239
79	ניגון 240
80	ניגון 242

ד. ניגונים לחתונה 243-257

81	כיצד מרקדין לפני הכלה 245
82	בייט זשע מיר אויס 246
83	ניגון "מזל טוב" 248
84	ניגון "מזל טוב" 250
85	ניגון 252
86	ניגון 254
87	ניגון 255
88	ניגון 256

ה. ניגונים ששרו בתיאטרונים יהודיים 258-265

89	פון שטאט צו שטאט 259
90	ניגון מתוך "היהודי הנצחי" 260
91	ניגון מתוך "המכשפה" 262
92	ניגון מתוך "הדיבוק" 263

חלק ג

חזנות חסידית 267-323

I רציטטבים לחזן 275-279

93	כד עיל שבתא 275
94	בראש השנה 277

II יצירות לחזן ומקהלה 280-323

95	לדור ודור ניסיה בעלזער 280
96	אתה בחרתנו - ומפני חטאינו ניסיה בעלזער 287

חלק ד

יצירות למקהלה על מוטיבים חסידיים 325-437

I עיבודי ניגונים למקהלה 325-406

97	אשרי העם יודעי תרועה בעיבוד נחמיה וינבר 332
98	שלום עליכם - קידוש בעיבוד נחמיה וינבר 340
99	יה רבון עלם בעיבוד נחמיה וינבר 354
100	אדיר במלוכה בעיבוד דוד אייזנשטדט 363
101	וואס וועט זיין אז משיח וועט קומען בעיבוד נחמיה וינבר 371
102	שלושה ניגונים חסידיים: עבודת קודש מיסטית - ריקוד - א דודעלע בעיבוד ארנו נאדל ונחמיה וינבר 387

II רפסודיות על מוטיבים חסידיים 407-437

103	רפסודיה תלמודית, "במה מדליקין" אברהם בר בירנבוים בעיבוד נחמיה וינבר 407
104	רפסודיה חסידית למקהלת גברים אריך איטור קאהן 424

ביבליוגרפיה 439

בשנת 1978 פנה אלי פרופ' ישראל אדלר, מנהל המרכז לחקר המוסיקה היהודית, והציע שאקבל לידי תיק מתוך ארכיון נחמיה וינבר ז"ל, שבבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי (Mus. 52) כדי לערוך אותו. התיק הכיל אוסף של כארבעים דפים משוכפלים מסודרים סידור ראשוני בידי מר אביגדור הרצוג, מנהל הפונותיקה הלאומית. הדפים המשוכפלים היו אמורים להיות בסיס לכרך ב של האנתולוגיה למוסיקה יהודית מאת וינבר. בבדיקת החומר חשדתי שהוא רק מעט ממה שוינבר ליקט עבור אנתולוגיה זו. ואכן לאחר סריקה מדוקדקת של עזבון וינבר, גיליתי חומר רב מאוד בתוי נגינה וכן מסמכים, כגון תוכן עניינים ארעי ופיסות נייר שונות שהכילו הערות בכתב ידו של וינבר. לאחר שצירפתי את כל אלה, הצלחתי להרכיב טיוטה אשר בה יותר ממאה יצירות כולן קשורות במוסיקה החסידית. טיוטת התווים היתה כתובה כולה בעפרון עבה על גיליונות פוליו של נייר תווים. כל דף נשא כמה וכמה מספרים שונים, אות לכך שוינבר שינה דעתו על סדר היצירות. חלק מהגיליונות חסר, אולם היה אפשר להשלים את התווים החסרים בעזרת תצלום שוינבר עשה לחלקים שונים של הטיוטה.

מתוך מכתבים בעזבונו של וינבר התברר כי הוא השלים את הטיוטה של תוי האנתולוגיה יולי 1970. הוא הודיע על גמר המלאכה לועד הציבורי למען מקהלת ירושלים אשר העניק לו תמיכה כספית למטרה זאת.

בטיוטת שער שצירף לתוכן העניינים הוא כינה את הספר "האנתולוגיה למוסיקה יהודית, חלק ב". אולם האוסף שונה בתוכנו מן "האנתולוגיה למוסיקה יהודית" של וינבר שהופיעה בניו יורק בשנת 1955. האנתולוגיה ההיא היתה כוללת ואקסטנסיבית. היא הכילה מוסיקה מתחומים שונים וממקורות שונים, למן רישום טעמי המקרא בנוסח יהודי ליטא ועד יצירתו של ארנולד שנברג "ממעמקים" (תהלים קל). הכרך הנוכחי, לעומת זאת, מוקדש אך ורק למוסיקה חסידית. יתכן שבשנותיו האחרונות וינבר דיבר על הכרך כאנתולוגיה למוסיקה חסידית, טיוטות מאוחרות לדף השער נושאות שם כזה; מכל מקום במכתב שכתבה אלמנתו של וינבר, המשוררת מאשה קאלקווינבר, אל ד"ר נחום גולדמן היא מוסרת את שם הכרך כ־Anthology of Chassidic Music (אנתולוגיה של מוסיקה חסידית) וזה הוא שמו עתה.

מתחילה חשבנו לפרסם את הכרך בדיוק בצורה שהופיעה בטיוטה. אולם תוך כדי עבודה התחלתית, התברר כי החומר זקוק לעריכה מחודשת. וינבר עצמו השאיר הערות על התווים כגון "צריך לבדוק ולסדר". לא תמיד היו התווים ברורים כל צורכם ולעתים התעוררה בעיה של התאמת הטקסט אל התווים; וינבר בעצמו גם שיפץ ותיקן מקומות שונים בתווים והיה צריך להחליט איזו גירסה לקבל.

בעיה נוספת היו המבואות. וינבר השאיר מעט מאוד הערות שיכלו לשמש כמבואות. מאידך גיסא היה ברור, לפי דוגמת האנתולוגיה למוסיקה יהודית שלו, שהוא רצה במבואות כאלה אך לא הספיק לכתבם. כדי לכתוב את המבואות עד כמה שאפשר ברוחו של וינבר, ליקטנו רעיונות מן המאמרים שלו על המוסיקה החסידית שהופיע בתוך Die Jüdische Rundschau בשנים 1936-1937 וכן מתוכניות קונצרטים של מקהלתו בניו יורק. שילבנו רעיונות אלה בצורת ציטטות קצרות או ארוכות בתוך המבואות.

מקורותיו של וינבר היו אף הם בעיה. וינבר לא השאיר אחריו רשימת מקורות למוסיקה שבאנתולוגיה. ברור היה כי מספר ניגונים הוא רשם במו ידיו מפי חסידים ששרו לו או ששמע באירועים חגיגיים, אחרים רשם מתוך זכרונות ילדותו. אך ניגונים לא מעטים הוא שאב ממקורות אחרים. השקענו עבודה מרובה בניסיון לגלות את המקורות הללו. אולם

א. וינבר והאנתולוגיה

אנתולוגיה זאת של מוסיקה חסידית שונה מכל לקט אחר מסוגה. היא אינה מתיימרת להיות "אובייקטיבית" ולייצג את כל סוגי המוסיקה החסידית, או את רוב השושלות החסידיות החשובות. להיפך, אנתולוגיה זו היא לקט מצומצם ומיוחד במינו. יותר משהיא משקפת באופן אקסטנסיבי את המגוון הרחב של המוסיקה החסידית, היא משקפת באופן אינטנסיבי את עולם המוסיקה החסידית כפי שהוא נראה באספקלריה של אדם אחד, נחמיה וינבר. ישאל השואל: מה חפץ לנו באנתולוגיה המשקפת את עולמו של אדם אחד? על כך ראוי לענות כי היכרות עם עולמו המוסיקלי של וינבר מאפשרת לנו להכיר את המוסיקה החסידית במיטבה. בנחמיה וינבר התמזגו ידע רחב והבנה מעמיקה של הניגון החסידי עם מוסיקליות רגישה ביותר, ומיזוג זה מתבטא היטב באנתולוגיה.

נחמיה וינבר נולד בווארשה ב־10 ביולי 1895. הוא היה בן למשפחה חסידית חשובה ונכד להארמו"ר ר' יצחק מורקה. בילדותו למד בשקידה ניגונים רבים והכיר היטב את הזמרה החסידית של חצרות שונות. לצערנו אין עמנו עדות מפורטת על פעילותו המוסיקלית בילדותו וכן על המקורות השונים אשר מהם שאב את הניגונים. אך ברור כי כבר בילדותו התגלתה בו נטיה ללקט ניגונים וזו לא עזבה אותו עד סוף ימיו.

שני דפים מתוך טיוטה למכתב שכתב לבנו סטיפן (הדפים נמצאים באוסף וינבר בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי) מלמדים כי התכוון לכתוב את זיכרונות נעוריו בעזרת מכתבים לבנו. וינבר החל בכתובת זיכרונותיו ב־13.1.1968 אך לא ברור אם המשיך בכך ומה עליה בגורל הזיכרונות הללו. אולם מתוך שני הדפים האלה ומליקוטי הערות של וינבר ללחנים חסידיים שונים מתברר כי המוסיקאים החסידיים שהרשימו אותו ביותר היו אלה אשר הקפידו על כל ניואנס בביצוע הניגונים. מוסיקאים כגון ר' משה נח שטריימלאכער שפגש בהיותו כבן 12 שנים ור' ישראל הארמו"ר הזקן ממודז'יץ שפגש בהיותו כבן 18 שנה, עשו עליו רושם כל יימחה בכך שכאשר שר בפניהם את ניגוניהם הם לא הרשו לו לפסוח על שום "קמט" או קישוט. לא פלא הוא שמאוחר יותר וינבר ראה את ייעודו ללחוס "במטה המנצחים ובעט למען רמה גבוהה בביצוע המוסיקה היהודית".

בשנות העשרים למאה הנוכחית היגר וינבר לברלין ולמד שם באקדמיה הממלכתית למוסיקה (Staatliche Hochschule für Musik) אצל פרופ' הוגו רידל, מנצחה של מקהלת ה"דום" הממלכתית של ברלין ופרופ' זיגפריד אוקס, מנצחה המפורסם של המקהלה הפילהרמונית של ברלין. בשנת 1926 עשה את הופעת הבכורה שלו כמנצח בקונצרט באקדמיה הממלכתית. באותה תקופה ניצח על מקהלת הקהילה היהודית בברלין, ובשנת 1928 הקליט עם מקהלה זאת מוסיקה ליטורגית יהודית עבור חברת אודיאון. הקלטות אלה שמורות בחלקן בפונותיקה הלאומית, ומבעד לחריקותיהם של התקליטים הישנים אפשר להכיר את צורת הביצוע היונברית אשר מיזגה התלהבות חסידית וניואנסים דינמיים דקים.

פעילותו הענפה ביותר של וינבר בברלין היתה בין השנים 1932-1938, בתקופה אשר בה החמיר השלטון הנאצי את ההגבלות לגבי יהודים. עם גירושם של זמרים יהודיים מבתי האופרה, וינבר אסף שלושים זמרים והקים את מקהלת הגברים "הניגון". הוא אימן את הזמרים בקפדנות מרובה והצליח להביאם לרמת ביצוע מעולה. בשנת 1933 יצאה מקהלת "הניגון" למסע קונצרטים ארוך באירופה המערבית והמזרחית ובארץ ישראל, וזכתה לשבחים רבים בשל ביצועיה המבריקים והדרמטיים. עם שובו מהמסע התמסר

CHEMJO VINAVER

ANTHOLOGY
OF
HASSIDIC MUSIC

Edited with introductions
and annotations
by
Eliyahu Schleifer

JERUSALEM 1985
The Jewish Music Research Centre
The Hebrew University of Jerusalem

PREFACE 11

INTRODUCTION 15

- A. *Vinaver and the Anthology* 15
- B. *The Divisions of the Anthology* 20
- C. *Editorial Notes* 21

PART A

SACRED SONGS 29–98

I Sabbath Eve Prayers as Sung by the Hassidim of Karlin 34–89

- a. *MINḤAH* of SABBATH EVE 42–62
 - 1 *Hodû la-'donay kî tõv* • Hoidu ladoinoy ki toiv 42
 - 2 *Yedîd nefeš* • Y'did nefesh 44
 - 3 *Ašrê yôševê vêteka* • Ashrei 46
 - 4 *Hazî qaddîš* • Chatzi kaddish 47
 - 5 *Šemôneh 'esreh* (precentor's repetition) • Shmoine esrei (chazoras hashats) 48
 - 6 *Qaddîš šalem* • Kaddish sholeim 60
- b. *QABBALAT ŠABBAT* and EVENING SERVICE of the SABBATH 63–89
 - 7 *Leḵû nerannenah* • L'chu n'ran'no 63
 - 8 *Mizmôr le-dawid* • Mizmoir l'dovid Psalm 29 65
 - 9 *Leḵah dôdî* • L'cho doidi 67
 - 10 *Mizmôr šîr le-yôm haš-šabbat* • Mizmoir shir l'yoim hashabos 69
 - 11 *Qaddîš yatôm – Kegawnā – Bareḵû* • Kaddish yosoim – K'gavno – Borchu 70
 - 12 *Šema^c* and its blessings 77
 - 13 *Hazî qaddîš* • Chatzi kaddish 80
 - 14 *Wa-yekullû* • Vay'chulu 81
 - 15 *Berakah aḥat me^cên ševa^c* • Meiein sheva 82
 - 16 *Elohênû we-'lohê avôtênû* • Eloiheinu veiloihe avoiseinu 84
 - 17 *Qaddîš šalem* • Kaddish sholeim 85
 - 18 *Aḵ tõv wa-hesed* • Ach toiv vochesed 87
 - 19 *Hazî qaddîš* • Chatzi kaddish 87
 - 20 *Bareḵû* • Borchu 88

II *Nûšah'ôt* for *Mûsaf* of Rosh Hashanah 90–98

- 21 *Ke-vaqqarat rô^ceh 'edrô* • Kevakoras roie edroi 92
- 22 *Adam Yesôdô me-^cafar* • Odom yesoidoi meiofor 93
- 23 *Hay-yôm harat 'ôlam* • Hayoim haras oilom / Attr. to R. Dovidl Biderman 95

PART B

ZEMÎRÔT and *NIGGÛNÎM* 99–265

I *Zemîrôt* for Sabbath 101–146

- a. *ZEMÎRÔT* for SABBATH EVE 101–124
 - 24 *Šalôm 'alêkem* • Sholoim aleichem 105

- 25 *Šalôm 'alêkem* • Sholoim aleichem / Attr. to R. Jacob of Novominsk 106
 26 *Šalôm 'alêkem* • Sholoim aleichem 107
 27 *Ešet hayil* • Eishes chayil 108
 28 *Azammer bi-ševahîn* • Azameir bish'vochin 109
 29 *Mah yedidût menûhatek* • Ma y'didus m'nuchoseich / Attr. to R. Jacob Telechaner 112
 30 *Me'ên ôlam hab-bâ* • Meiein oilom habo / Attr. to R. Naḥman of Bratslav 116
 31 *Yah ribbôn 'alam* • Yoh riboin olam 117
 32 *Zûr miš-šelo akalnû* • Tsur misheloi ochalnu 120
 33 *Zûr miš-šelo akalnû* • Tsur misheloi ochalnu / Attr. to R. Abraham of Kalisk 122

b. *ZEMĪRÔT* for SABBATH DAY 124–130

- 34 *Asadder li-se'ûdatâ* • Asadeir lisudoso 124
 35 *La-el ašer šavat* • Loeil asher shovas / Attr. to R. Jacob Isaac "The Seer of Lublin" 128
 36 *Šîr ham-ma'alôt be-šûv adonay* • Shir hamaalois b'shuv adoinoy 129

c. *ZEMĪRÔT* for the THIRD MEAL 131–146

- 37 *Halelûyah, ôdeh adonay be-ḳol levav* • Haleluyoh, oide adoinoy b'chol leivov 131
 38 *Yezawweh zûr ḥasdô* • Y'tsave tsur chasdoi / Attr. to R. Dov Baer "The Maggid of Mezhirech" 133
 39 *Benê hêkalâ* • B'nei heicholo 136
 40 *Mizmôr le-dawid* • Mizmoir l'dovid Psalm 23 138
 41 *Yah eḳsof no'am šabbat* • Yoh echsoif noiam shabos / Attr. to R. Israel Perlov of Stolin 140
 42 *Annâ be-ḳoah* • Ono b'choiach / Attr. to R. Levi Isaac of Berdichev 145

II Devotional Texts Sung During the Days of Penitence 147–163

- 43 *We-tera'eh lefanêka* • V'seiroe l'fonecho / Attr. to Nissi Belzer 151
 44 *Emet kî attah hû' dayyan* • Emes ki ato hu dayon / Attr. to Nissi Belzer 152
 45 *We-ḳol ma'amînim* • V'choil maaminim 153
 46 *Qaddeseñû be-mizwotêka* • Kad'sheinu b'mitsvoisecho 155
 47 *Ezkerah elohim we-ehemayah* • Ezk'ro elohim v'ehemoyo ("The Greater *Niggûn* of Ezkerah") / Attr. to R. Israel Taub of Modzhitz 156

III Songs for Passover 164–190

- 48 *'Avadîm hayînû* • Avodim hoyinu 166
 49 *Omez gevûrôtêka* • Oimets g'vuroisecho 167
 50 *Addîr bi-melûkah* • Adir bimlucho / Hassidim of Warka 169
 51 *Addîr hû'* • Adir hu 171
 52 *Addîr elohênû* • Adir eloiheinu 174
 53 *Annâ adonay hôšî'ah nâ* • Ono adoinoy hoishio no 175
 54 *Attah veḥartanû* • Ato v'chartonu / Hassidim of Koidanov 176
 55 *Mim-mizrayim ge'altanû* • Mimitsrayim g'altonu 178
 56 *Mî še-ahav et ha-avôt* • Mi sheohav es hoovois 179
 57 *Addîr hû' we-lô yanûm* • Adir hu v'loi yonum 188

IV *Niggûnîm* for Various Occasions 191–265

a. *NIGGÛNÎM* with HEBREW TEXTS 195–204

- 58 *Har'enû adonay ḥasdeka* • Hareinu adoinoy chasdecho 197
 59 *Hazzîlenî nâ* • Hatsileini no / Hassidim of Ḥabad 198

- 60 *Elohay 'ad šel-lō nôzartî* • Eloihay ad sheloi noitsarti 199
 61 *Šûvi, šûvi haš-šûlammî* • Shuvi, shuvi, hashulamis 202
 62 *We-ra'û vana(y)w gevûratô* • V'rou vonov g'vurosoi 203
- b. **NIGGÛNÎM with YIDDISH WORDS 205–219**
 63 *Lomir onheibn dertseiln* / Attr. to R. Levi Isaac of Berdichev 208
 64 *Vald, vald vi grois bist du!* / Attr. to R. Isaac Eizik of Kalib 210
 65 *Anî ma'amîn* • Ani maamin 214
 66 *Ich befehl main zeel* 216
 67 *Oif der inzl do* 218
- c. **NIGGÛNÎM WITHOUT WORDS 220–242**
 68 *Niggûn* / Attr. to R. Jacob Telechaner 227
 69 *Niggûn* 228
 70 *Niggûn* 229
 71 *Niggûn* 230
 72 *Niggûn* / Hassidim of Ḥabad 231
 73 *Niggûn* / Hassidim of Koidanov 232
 74 *Niggûn* 234
 75 *Niggûn* / Attr. to “The Maggid of Kuznitz” 235
 76 *Niggûn* 236
 77 *Dance Niggûn* / Hassidim of Ḥabad 238
 78 *Niggûn* / Hassidim of Ḥabad or Chernobyl 239
 79 *Niggûn* 240
 80 *Niggûn* 242
- d. **NIGGÛNÎM for WEEDDINGS 243–257**
 81 *Kêzad meraqqedîn lifnê hak-kalah* • Keitsad m'rakdin lifnei hakalo 245
 82 *Bait zhe mir ois* 246
 83 *Niggûn “mazzal-tôv”* 248
 84 *Niggûn “mazzal-tôv”* 250
 85 *Niggûn* 252
 86 *Niggûn* 254
 87 *Niggûn* 255
 88 *Niggûn* 256
- e. **NIGGÛNÎM SUNG in JEWISH THEATRES 258–265**
 89 *Fun shtot tsu shtot* 259
 90 *Niggûn* from *Hay-yehûdî han-nizhî* 260
 91 *Niggûn* from *Di Kishefmakherin* 262
 92 *Niggûn* from *The Dybbuk* 263

PART C

HASSIDIC CANTORIAL COMPOSITIONS 267–323

I Recitatives for Cantor 275–279

- 93 *Kad 'ayyil šabbetâ* • Kad ayil shab'so 275
 94 *Be-rôš haš-šanah* • B'roish hashono 277

II Works for Cantor and Choir 280–323

- 95 *Le-dôr wa-dôr* • L'doir vodoir / Nissi Belzer 280
 96 *Attah vehartanû – Ū-mippenê ḥaṭa'ênû* • Ato v'chartonu – Umip'nei chatoeinu / Nissi Belzer 287

PART D

CHORAL COMPOSITIONS ON HASSIDIC

MOTIVES 325–437

I Choral Arrangements of Hassidic *Niggûnîm* 325–406

- 97 *Ašrê ha-‘am yôde‘ê terû‘ah* • Ashrei hoom yoid‘ei s‘ruo / Arr. by Chemjo Vinaver 332
- 98 *Šalôm ‘alêkem – Qiddûš* • Sholoim aleichem – Kiddush / Arr. by Chemjo Vinaver 340
- 99 *Yah ribbôn ‘alam* • Yoh riboin olam / Arr. by Chemjo Vinaver 354
- 100 *Addîr bi-melûkah* • Adir bimlucho / David Eisenstadt 363
- 101 *Vos vet zain az moshiach vet kumen?* / Arr. by Chemjo Vinaver 371
- 102 *Three Hassidic Niggûnîm: Mystic Devotion – Dance – A “Dudele”* / Arr. by Arno Nadel and Chemjo Vinaver 387

II Rhapsodies on Hassidic Motives 407–437

- 103 *Talmudic Rhapsody “Bammeh madlîqîn”* • Bame madlikin / Abraham Baer Birnbaum Arr. by Chemjo Vinaver 407
- 104 *Rhapsodie Hassidique* • Hassidic Rhapsody for male choir / Erich Itor Kahn 424

BIBLIOGRAPHY 439

INDEX 442

PREFACE

In 1978 Professor Israel Adler, Director of the Jewish Music Research Centre, asked me to undertake the editing of a file that was part of the Chemjo Vinaver Archives at the Jewish National and University Library (Mus. 52). The file comprised a collection of some forty xeroxed pages which had been put together by Mr. Avigdor Herzog, Director of the National Sound Archives. These pages had been meant to serve as a basis for volume II of Vinaver's *Anthology of Jewish Music*. During my first investigation of the material, I suspected that it represented only a small fraction of what Vinaver had gathered for this *Anthology*. Indeed, after a careful survey of the entire archives, I discovered a great amount of music and also documents such as a tentative draft of the table of contents and various pieces of paper containing remarks in Vinaver's handwriting. When I had gathered all the material before me, I was able to reconstruct a draft which amounted to over one hundred compositions, all related to Hassidic music. The draft notation was written in thick pencil on folio music sheets. Each sheet carried various numbers which indicated that Vinaver had changed his mind several times about the order of the pieces. Some of the original sheets were lost, but it was possible to supply the missing music from photocopies that Vinaver had made of various parts of the *Anthology*.

Letters found in the Vinaver Archives show that he completed the draft of the music for the *Anthology* in July 1970. He announced the end of the work to the public committee for the Jerusalem Choir which had given him financial support for the undertaking.

On the title page which he added to the draft table of contents he called the book *Anthology of Jewish Music, Part II*. But this collection differs in content from the *Anthology of Jewish Music* which appeared in New York in 1955. That collection was comprehensive and extensive. It contained music from various areas and from various sources, beginning with a transcription of biblical cantillation according to the Lithuanian custom and ending with Schönberg's *Out of the Depths* (Psalm 130). This present volume, on the contrary, is entirely devoted to Hassidic music and it is possible that in his last years Vinaver intended it to be called *Anthology of Hassidic Music*. Late drafts for the title page carry this heading. In any case, in a letter which Vinaver's widow, the poetess Mascha Kaleko-Vinaver, wrote to Dr. Nahum Goldmann, she gave the title for the volume as *Anthology of Chassidic Music*, and (with the omission of C in Chassidic) this is its present name.

INTRODUCTION

A. VINAVER AND THE ANTHOLOGY

The present *Anthology of Hassidic Music* differs from other collections of its kind. It does not pretend to be “objective,” or to represent all the various kinds of Hassidic music or most of the prominent Hassidic dynasties. Rather, it is a limited collection and a special one. More than extensively reflecting the wide diversity of Hassidic music, it reflects intensively the world of Hassidic music as seen by one man, namely Chemjo Vinaver. One may ask why we need an anthology which reflects the world of one man. To this we may answer that acquaintance with Vinaver’s musical world enables us to experience Hassidic music at its best. In Chemjo Vinaver, comprehensive knowledge and deep understanding of Hassidic music merged with a most sensitive musicality; this merging is finely manifested in this *Anthology*.

Chemjo (short form of Nehemiah) Vinaver was born in Warsaw on July 10th, 1895. He was a member of a prominent Hassidic family and a grandson of the Rebbe. R. Isaac of Warka. In his boyhood he diligently learned many *niggûnîm* and was familiar with the Hassidic music of various dynasties. Unfortunately, we do not have any detailed testimony as to his youthful musical activity or the sources which he tapped. It is clear, however, that early in his life he acquired the habit of collecting *niggûnîm* and that this inclination remained with him to the end of his life.

Two pages of a draft letter that he wrote to his son Stephen (now in the Vinaver Archives at the Jewish National and University Library, Jerusalem) show that he intended to write his memoirs in the form of letters to his son. He started to write these memoirs on January 13th, 1968, but it is not clear whether he continued the task and if so what happened to the text. It is clear, however, from these two pages as well as from various notes he wrote for Hassidic *niggûnîm*, that the Hassidic musicians who impressed him most were those who meticulously preserved every nuance of the *niggûn*.

Musicians such as R. Moishe-Noah Shtraymlmacher whom he met when he was about twelve years old and R. Israel, the Old Rebbe of Modzhitz, whom he met when he was about eighteen made an ineffaceable impression on him by the fact that when he sang their *niggûnîm* before them they did not allow him to omit any “wrinkle” or embellishment. It is not surprising, therefore, that later on Vinaver regarded it as his vocation to fight “with conductor’s baton and with pen for a high standard of the performance of Jewish music”.

91 NIGGÛN

FROM DI KISHEFMAKHERIN

ניגון מתוך "המכשפה"

In one of the drafts for this melody, Vinaver describes it as a *niggûn* from *Di Kishefmakherin* by Abraham Goldfaden, as he heard it in Berlin in 1927 at the performance of the play by the Jewish State Theatre of Moscow (GOSET). In spite of this, it is not clear whether the *niggûn* is indeed by Goldfaden and whether it was an integral part of the play. The *niggûn* does not appear in the selection of tunes from *Di Kishefmakherin* which Goldfaden published in New York; neither does it appear in the larger selection which Marc Lavry arranged for the Hebrew version of the play. Moreover, it seems that in all five acts and eight *tableaux* of the play there is not one scene which calls for such a Hassidic *niggûn*. The two scenes in which this tune could be performed, the market scene in the beginning of the play and the final scene of the play, both had different pieces of music which were published by Goldfaden. Thus it is possible that this was a piece which the Jewish State Theatre of Moscow added to Goldfaden's original music. Vinaver may have transcribed the *niggûn* with the help of Alexander Granowsky, the director of the troupe, who emigrated to Berlin in the 1930's. In any case, Vinaver much valued this *niggûn*. On the aforementioned draft he wrote a memorandum to himself "To note why I bring this niggûn. The fear lest it be lost". Vinaver writes that the piece should be sung three times: first time slowly, second time fast and third time in a *presto* which develops into a wild dance. The style of the *niggûn* is influenced by the music of the *klezmerim*. Motives such as *a-a-e*¹ are idioms used by folk violinists.

באחת הטיוטות שוינבר כתב ללחן זה הוא מתאר אותו כניגון מתוך "המכשפה" (די פישופמאכערין) לאברהם גולדפדן, כפי ששמע בהצגת התיאטרון היהודי הממלכתי ממוסקבה, בברלין בשנת 1927. למרות זאת, לא ברור האם הניגון הוא באמת של גולדפדן והאם היה חלק אינטגרלי מתוך המחזה. הניגון אינו מופיע בלקט קטעי המוסיקה מתוך "המכשפה" שגולדפדן פרסם בניו יורק. הוא גם אינו מופיע בלקט הגדול יותר מתוך המחזה שמרק לברי עיבד עבור הנוסח העברי של המחזה (הוצאת המרכז לתרבות של הסתדרות העובדים הכללית). יתירה מזאת, דומה כי בכל חמש המערכות ושמונה התמונות של המחזה, אין סצנה אחת הקוראת לניגון חסידי מסוג זה. שתי הסצנות שאפשר היה להשמיע בהן את הלחן הזה, סצנת השוק בתחילת המחזה וסצנת הסיום של המחזה, יש להן מוסיקה אחרת שפורסמה ע"י גולדפדן. יתכן איפוא שמדובר בתוספת שהוסיף התיאטרון היהודי המוסקבאי למוסיקה המקורית של גולדפדן. יתכן שוינבר רשם את הניגון מפי אלכסנדר גרנובסקי, הבמאי של התיאטרון היהודי ממוסקבה שהיגר לברלין בשנות השלושים. מכל מקום וינבר העריך מאוד את הניגון. על הטיוטה הנ"ל הוא רשם לעצמו תזכורת "להעיר מדוע אני מביא את הניגון, הפחד שמא ילך לאיבוד". וינבר כותב כי יש לשיר את הניגון שלוש פעמים: פעם ראשונה באיטיות, פעם שניה במהירות ופעם שלישית בפרסטו המתפתח לריקוד פראי. סגנונו של הניגון מושפע מן המוסיקה של הכליזמרים. מעידים על כך מוטיבים כגון לה - לה - מי שהם ביטויים אופייניים לנגינת כינור עממית.

Adagio
pp

Doi ... dum ... doi ...

doi ... yam ba ba yam ba ba yam ba ba o yo yo doi doi

Moderato

doi a ha ya ba ba ya ba ba ya ba ba ya ba ba doi

doi ya ba ba ba ya ba ba ba ya ba doi ...

doi do doi ...

ba... doi ...

doi ... ba...

doi ... [D.C. al Fine]

92 NIGGÛN
FROM THE DYBBUK

ניגון מתוך "הדיבוק"

The *niggûn* was sung in the meal scene in the third act of *The Dybbuk* by S. An-ski (Solomon Zainwil Rapaport) as played by the Habimah troupe. The scene describes a *melawweh malkah* meal at the *zaddîq* R. Azriel's home. The stage directions re-create a characteristic *tish* Sabbath night at the Rebbe's place. The atmosphere is that of sadness and mysticism. After the Rebbe's entrance, the elder Hassidim are seated on benches at the table, the younger ones stand behind them. The sexton distributes pieces of *hallah* to the Hassidim and after the blessing of *ham-môzî* all start singing a wordless *niggûn*, a sad, mystic *niggûn*. The tune which the Habimah troupe sang on this occasion was this *niggûn* of *deveqût*. Joel Engel, who wrote the music for the Habimah show, did not include this *niggûn* in the suite he published later on. The tune is most probably not his, but an authentic *niggûn* which was adopted by the troupe for this scene.

98 ŠALŌM ʿALĒKEM – QIDDŪŠ
 SHOLOIM ALEICHEM – KIDDUSH
 ARR. BY CHEMJO VINAVER

שלום עליכם – קידוש
 בעיבוד נחמיה וינבר

In this composition Vinaver tried to describe in an artistic fashion the atmosphere of a Sabbath eve *qiddūš* at home. He chose the recitatives according to the customs of the Hassidim of Warka which he had heard at home as a child and that he later published, transcribed from memory, in *AJM* (no. 52 there). To these he added a minimal choral part which served both to represent the members of the family who respond to the blessings recited by the master of the house, and to serve as a musical background for the entire ritual. Most interesting in this arrangement are the choral responses resembling the ancient organum in the verse “*kī mal’akā(y)w yezawweh lak*”.

ביצירה זאת ביקש וינבר לתאר בצורה אמנותית את האווירה השורה בקידוש של ליל שבת בבית. לשם כך בחר המלחין ברציטטיבים האופיינים לליל שבת בנוסח חסידי ורקה שהכיר מילדותו, הוא רשמם מזיכרון ופרסמם בתוך אמ"י (מס' 52 שם). עליהם הוא הוסיף עיבוד מינימלי למקהלה. זו משמשת בעת ובעונה אחת גוף המייצג את בני הבית המקשיבים לקידוש מפי בעל הבית ועונים אחריו כמנהג, וכן מעין רקע מוסיקלי לכל הטקס. מעניינות במיוחד תשובות המקהלה כשהיא שרה במעין אורגנוס עתיק את הפסוק "כי מלאכיו יצוה לך" כתשובת בני הבית ל"שלום עליכם".

Andante

Soprano

Alto *mf*
 Sho- loim a- lei-chem mal- a- chei ha- sho-reis mal- a- chei el -

Tenor

Bass

f
sho - loim

mf
- yoin mi - me - lech mal-chei ha - m' - lo - chim ha - ko - doish

f
sho - loim

f
sho - loim

mf
boi - a - chem l' - sho - loim mal - a - chei ha -

bo - ruch hu

f
sho - loim

f
sho - loim

- sho - loim mal - a - chei el - yoin

mf
Boi - a - chem l' - sho - loim mal -

f
sho - loim

f
sho - loim

mi - me - lech mal-chei ha-m'-
 - a - chei ha-sho-loim mal-a - chei el - yoin
 sho - loim
 sho - loim

- lo - chim ha-
 mi - me - lech mal - chei ha - m' - lo - chim ha -
 sho - loim ha-
 sho - loim ha-

- ko-doish bo-ruch hu. Bor - chu - ni l' - sho loim mal - a - chei ha-
 - ko-doish bo-ruch hu. Bor - chu - ni l' - sho-loim mal-a - chei ha-
 - ko-doish bo-ruch hu. Bor - chu - ni l' - sho-loim mal-a - chei ha-
 - ko-doish bo-ruch hu. Bor - chu - ni l' - sho-loim mal-a - chei ha-

-sho loim mal-a- chei el - yoin mi - me - lech mal-chei ha- m'- lo - chim ha -

-sho loim mal-a- chei el - yoin mi - me - lech mal-chei ha- m'-lo - chim ha -

-sho loim mal-a - chei el - yoin mi - me - lech mal-chei ha- m'-lo - chim ha -

-sho loim mal-a- chei el - yoin mi - me - lech mal-chei ha- m'-lo - chim ha -

- ko - doish bo - ruch hu. Sho -

- ko - doish bo - ruch hu. Sho -

- ko - doish bo - ruch hu.

- ko - doish bo - ruch hu. Tseis - chem l' - sho - loim mal-a- chei ha -

- loim

-loim

Tseis - chem l' - sho-loim mal-a - chei ha- sho-loim mal-

-sho - loim mal-a - chei el - yoin